



## Kanitz Fülöp Félix

Kiállításunk Kanitz Félix magyar utazó, néprajzos, régész, földrajztudós és művész dokumentáris és művészeti örökségét mutatja be. Kanitznak nagy szerepe volt a bolgár kultúra és tudomány fejlődésében és az európai kulturális modellba való bekapcsolásában, személye elválaszthatatlan Bulgária és a Balkán XIX. századi történetétől. Délkelet-európai kutatóútjait 1858-ban kezdte meg; az Illusirte Zeitung művészeti szerkesztőjeként és különtudósítójaként bejárta

Boszniát, Hercegovinát, Dalmáciát, Szerbiát és Bulgáriát, s az ott élő népekről számos vázlatot és rajzot készített. Tudományos közleményeit megküldte a bécsi Keleti Nyelvek Császári és Királyi Akadémiájának. Élete során a drezdai, szentpétervári, berlini és bécsi földrajzi társaságok tagjává választották.

Bulgáriával 1868-ban került kapcsolatba, s egy évtizeden át tartó utazásainak eredményeként megismertette Európát ezzel az addig csak legendákból ismert vidékkel. Kutatásai folytatásához 1868-ban a bécsi akadémia támogatást nyújtott számára. Települési és földrajzi térképeket készített, s tanulmányozta a különböző bolgár vidékek néprajzát, helyneveit, régiségeit. Utazásainak eredményét kiemelkedő jelentőségű történeti, néprajzi és földrajzi publikációkban jelentette meg. Bolgár szempontból különösen jelentős a Dunai-Bulgária és a Balkán című műve, amely az első kísérlet Bulgária illusztrált bemutatására. Kiváló metszetkészítőként és térképészként csaknem fénykép-pontossággal tárta olvasói elé a látottakat és az általa bejárt útvonalakat. Különösen eredeti a mű harmadik kötetéhez csatolt térkép, amely annyira részletes és pontos, hogy az 1877/1878-as orosz-török háború során az orosz vezérkar is kinyomtatta és a hadműveletek során fel is használta.

Kanitz az első olyan tudós, aki a bolgár kultúra önálló helyét meghatározta. Lenyűgöző az a pontosság, amellyel a régészeti emlékeket, hétköznapi jeleneteket, épületkomplexumokat és -részleteket ábrázolta. Ezen túl még a bolgárok társadalmi életében és küzdelmeiben is részt vett. Az 1876-os áprilisi felkelés idején a nyugati újságokban több cikket is közölt a bolgárok védelmére.

Kanitz kivételes teljesítménnyel járult hozzá ahhoz, hogy Európa a bolgár anyagi és szellemi kultúrát a maga területi tagoltságában, természeti tartalékaival és emberi sokféleségében megismerje. Külföldiként is megérezte Bulgária és a bolgárok évszázados hagyományokból táplálkozó szellemét, s teljes tehetségével törekedett arra, hogy Bulgária és a bolgárok szépségét bemutassa a világnak.

Kanitznak a bolgár nép és a fiatal bolgár tudomány érdekében végzett szolgálatai 1884-ben magas elismerésben részesültek: a tudóst a Bolgár Irodalmi Társaság (a Bolgár Tudományos Akadémia előde) tiszteletbeli tagjává választotta.

Archívuma és könyvtára 1936-ban a Bolgár Tudományos Akadémiára szállt, s a budapesti bolgár követség közvetítésével vízfestményeinek, rajzainak, vázlatainak, térképeinek, kéziratainak és könyveinek felmérhetetlen jelentőségű gyűjteménye került Bulgáriába.

Kiállításunk látogatóinak e gyűjtemény egy részét ajánljuk figyelmébe. Unikális vízfestményeket mutatunk be, amelyek történeti, művészi és dokumentációs értékükkel bolgár és külföldi kutatók figyelmét is felkeltik. Vidin, Kula, Lom, Nikápoly, Orjahovó, Belogradcsik, Tárnovó, Provadija, Várna, a Sztara Planina, Szvistov környéke, Trojan és a Sipkai-Balkán képét tárják elénk – vázlataikat Kanitz bulgáriai útjain maga Kanitz készítette, a képeket pedig ennek nyomán nagyobb méretben bécsi művészek alkották meg.

A bolgár viseletekről, szerszámokról, háztartási eszközökről készült rajzokon jól megfigyelhető Kanitz érdeklődése a bolgár néplélek, mindennapi élet és kultúra iránt.

Kiállításunk a Bolgár Tudományos Akadémia létrejöttének 150. évfordulója alkalmából megvalósított események egyike, amelyen az Akadémia Tudományos Archívuma féltve őrzött kulturális kincseinek egy részét tárjuk a látogató elé, remélve, hogy szándékunk találkozik a közönség érdeklődésével. Kanitz művészi és dokumentáris örökségének népszerűsítése remélhetőleg munkásságának bolgár és európai jelentőségére is fényt vethet idén, abban az évben, amikor Bulgária nagy barátja születésének 190. évfordulójára emlékezünk.

